

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра педагогіки та психології

**Іванова О.С.
Петінова О.Б.**

ЛОГІКА

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до організації самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньо-професійної програми спеціальності 053 Психологія»
денної та заочної форм навчання**

Одеса 2024

Рекомендовано навчально-методичною радою Міжнародного гуманітарного університету протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Укладач:

Іванова Оксана Станіславівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін. Міжнародного гуманітарного університету.

Петінова Оксана Борисівна - доктор філософських наук, професор, кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін. Міжнародного гуманітарного університету

Рецензенти:

Єрмакова С.С. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету.

Криворучко В.О. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри філософії, політології, психології та права Одеської державної академії будівництва та архітектури.

Навчально-методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Логіка» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання]. Одеса: МГУ, 2024. 47 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Очікувані результати навчання.....	6
Тематичний зміст навчальної дисципліни.....	7
Структура навчальної дисципліни	9
Теми практичних занять та методичні рекомендації до підготовки.....	10
Завдання до самостійної роботи з дисципліни	16
Тестові завдання для самоперевірки	21
Питання до підсумкового контролю	44
Форми підсумкового контролю успішності здобувачів.....	45
Критерії оцінювання	46
Перелік рекомендованої літератури.....	47

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації розроблені для вивчення навчальної дисципліни «Логіка» здобувачами вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 053 «Психологія», на кафедрі педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету.

У методичних рекомендаціях представлено новітні дослідження сучасних науковців у галузі «Логіка»; орієнтовані на допомогу здобувачам у поглибленому самостійному вивченні навчальної дисципліни, сприяє оволодінню ними матеріалу з тем дисципліни.

Логіка – це філософська наука про форми, у яких протікає людське мислення, і про закони, котрим воно підпорядковується.

Можна, власне кажучи, прожити життя і без логіки, як, втім, і багато без чого іншого. Саме знання логіки не утворює здібності мислити – вона дана нам самою природою, але значно розвиває її.

Дисципліна «Логіка» закладає основи для формування компетенцій, необхідних у професійній діяльності та повсякденному житті, сприяє розвитку раціонального мислення і здатності ефективно взаємодіяти у суспільстві.

Метою викладення дисципліни «Логіка» є навчити здобувачів вищої освіти: аналізувати, оцінювати та обґрунтовувати твердження; розрізняти істинні та хибні аргументи, структурувати інформацію, будувати правильні умовиводи, виявляти логічні помилки у міркуваннях, розуміти та застосовувати формально-логічні закони і принципи, володіти методами логіки висловлювань і предикатів, застосовувати логіку у практичній діяльності і при дослідженні наукових проблем у психології.

Передумовами для вивчення дисципліни «Логіка» є засвоєння дисциплін: Математичні методи в психології, Експериментальна психологія, Історія психології.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Вікова та педагогічна психологія» здобувачі повинні:

знати:

1. Основні поняття та принципи логіки: структура логічного мислення, поняття висловлювань, предикатів, кванторів.
2. Формально-логічні закони: закони тотожності, несуперечності, виключеного третього, достатньої підстави.
3. Методи логічного аналізу: формалізація міркувань, побудова логічних схем, використання таблиць істинності.

4. Основи логіки висловлювань і предикатів: логічні оператори, правила побудови складних висловлювань, логічні моделі.
5. Практичне застосування логіки: використання логічних методів у розв'язанні прикладних задач, аналіз аргументацій.

уміти:

1. Аналізувати висловлювання, визначати істинність або хибність простих та складних висловлювань.
2. Застосовувати формально-логічні закони, будувати обґрунтовані висновки та аргументи.
3. Використовувати методи формалізації, перекладати висловлювання природної мови у формальну логіку.
4. Створювати та аналізувати логічні моделі, будувати таблиці істинності, знаходити логічні зв'язки між елементами.
5. Оцінювати аргументацію, розпізнавати помилки в міркуваннях, спростовувати некоректні доведення.
6. Використовувати логіку у міждисциплінарному контексті, застосовувати логічні прийоми у філософії, інформатиці, правознавстві та інших галузях.

володіти:

1. Розпізнавання логічних зв'язків між елементами висловлювань.
2. Формулювання тверджень з використанням предикатів і кванторів.
3. Використання таблиць істинності для аналізу складних висловлювань.
4. Виявлення логічних помилок і некоректних доведень.
5. Критична оцінка істинності чи хибності висновків.
6. Використання законів тотожності, несуперечності, виключеного третього, достатньої підстави для обґрунтування позицій.
7. Використання методів дедукції, індукції, аналогії у різних контекстах.
8. Тестування гіпотез за допомогою логічних методів.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У процесі реалізації програми дисципліни «Логіка» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Навчальна дисципліна «Логіка» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (ПР)**, передбачених освітньою програмою:

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефаківців.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет логіки та її практичне значення

Об'єкт і предмет логіки. Міркування як предмет вивчення логіки. Особливості мислення психолога. Чуттєве пізнання і абстрактне мислення. Логіка як наука. Структурні форми та закони правильного мислення як предмет логіки. Історичні етапи розвитку логічного знання. Формалізація як метод дослідження структури міркування. Логіка і мова. Мова як засіб вираження інформації. Порівняльна характеристика природної та формалізованої мов. Соціальна відповідальність та етика. Логічне моделювання мислення психолога. Перспективне уявне логічне моделювання як методологія побудови плану роботи психолога з клієнтом. Формальна логіка як важливий засіб мислення психолога. Обґрунтування власної позиції в наукових дослідженнях: методи і підходи. Роль аналізу літературних джерел у формуванні висновків наукових досліджень. Самостійність у дослідницькій діяльності: виклики та перспективи.

Тема 2. Поняття як форма мислення

Поняття та операції з ними. Зміст і обсяг поняття. Види понять за обсягом і змістом. Логічні відношення між поняттями. Культура спілкування. Місце понять у структурі процесу мислення. Синтетичні та аналітичні дефініції. Значення логіки дефініцій для психологічної теорії та практики. Види поділу: за видовією ознакою, дихотомічний поділ. Правила та можливі помилки поділу. Поділ психологічних понять. Роль логіки класифікацій у психології. Постановка мети і завдань дослідження: алгоритм та приклади. Методика збору первинного матеріалу у наукових дослідженнях. Дотримання процедурності в наукових дослідженнях: стандарти та етика.

Тема 3. Судження

Судження як форма мислення. Прості судження. Категоричні судження та відношення між ними. Презентація та комунікація результатів досліджень. Структура елементарного висловлювання. Терміни висловлювання (суб'єкт і предикат). Стверджувальна (позитивна) і заперечна (негативна) зв'язки. Квантифікація висловлювань. Принципи формалізації складних суджень. Методика алгоритмічного встановлення валентності складного судження за допомогою семантичних таблиць (таблиць істинності). Поділ суджень за модальністю. Логічна та фактична (онтологічна) модальності. Основні категорії алетичної модальності: необхідність, можливість, випадковість. Усна презентація наукових результатів: правила успішного виступу. Письмове

представлення результатів досліджень: від звіту до статті. Особливості комунікації з фахівцями та нефахівцями в контексті наукових результатів. Мистецтво ведення наукових дискусій та відстоювання власної позиції.

Тема 4. Закони логіки висловлювань

Мова логіки висловлювань і логіки предикатів. Прості та складні висловлювання. Приклади складних тверджень з предикатами і кванторами. Основні формально-логічні закони. Роль законів логіки у мисленні. Межі застосування закону тотожності. Парадокси й алогізми, зумовлені позапредметним дотриманням закону тотожності. Закон виключеного третього та бівалентна семантика традиційної логіки: сфера застосування та причини обмеженості. Альтернативні логічні системи, що компенсують дефіцит бівалентної семантики. Діалектика і формальна суперечливість. Онтологічні та формально-логічні суперечності. Використання закону несуперечності при побудові логічних «детекторів брехні». Дотримання законів логіки – необхідна умова ефективності професійної діяльності психолога.

Тема 5. Умовивід як форма мислення

Демонстративні та недемонстративні умовиводи: принципи розрізнення та логічні характеристики. Дедукція та редукція. Дедуктивні умовиводи. Простий категоричний силізм. Безпосередні умовиводи. Методологічні основи наукового пізнання. Індуктивні умовиводи. Індуктивні методи встановлення причинних зв'язків. Аналітичні та дослідницькі навички. Повна і неповна індукція як види редуктивних умовиводів. Скорочений силізм (ентимема); відновлення силізму з ентимеми. Складні силізми (полісилізми) та складноскорочені силізми (сорити та епіхейреми). Логічний аналіз операцій мислення.

Тема 6. Логічні основи теорії аргументації

Доведення і спростування. Правила і помилки аргументації. Суперечка як спосіб пізнання істини. Суперечка, її види, прийоми ведення. Логічний сенс операції доведення. Захист і спростування в логіці. Безпосередня та опосередкована критика тези. Встановлення хибності тези шляхом прямого та непрямого спростування. Логічні правила та помилки, що відносяться до аргументів. Паралогізми і софізми. Логічні парадокси: причини виникнення і способи уникнення парадоксальності аргументації. Логічні засоби дослідження версій. Поняття верифікації та фальсифікації висловлювань. Причини непорозуміння при спілкуванні. Гіпотеза і версія.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	практ	сам. роб.		лекц.	практ	сам. роб.
Тема 1. Предмет логіки та її практичне значення	16	2	6	8	16	2	-	14
Тема 2. Поняття як форма мислення	14	2	6	6	14	-	2	12
Тема 3. Судження	14	2	6	6	14	-	2	12
Тема 4. Закони логіки висловлювань.	16	2	6	8	16	2	-	14
Тема 5. Умовивід як форма мислення.	16	2	6	8	16	-	2	14
Тема 6. Логічні основи теорії аргументації	14	2	6	6	14	-	-	14
Усього годин	90	12	36	42	90	4	6	80
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК								

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ

Тема 1. Предмет логіки та її практичне значення

План

1. Логіка як наука.
2. Форми і закони мислення.
3. Поняття формалізації.
4. Основні принципи побудови формалізованих міркувань.
5. Специфіка абстрактного мислення; його теоретична і практична значимість. Поняття про засоби мислення психолога.

Питання до самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю - логіка як наука.
2. Опишіть форми і назвіть закони мислення.
3. Визначте поняття формалізації.
4. Конкретизуйте основні принципи побудови формалізованих міркувань.
5. Охарактеризуйте специфіку абстрактного мислення; його теоретична і практична значимість. (У відповідь включіть конкретні приклади щодо основних засобів мислення психолога.

Література

1. Дербак А. Некласична логіка: навчально-методичні рекомендації (для студентів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 033 «Філософія») / Анжеліка Дербак; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. Ужгород. 2023. 27 с.
2. Козаченко Н. Логіка: теорія, практика і самостійна робота : навч. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 119 с.
3. Лебедев В. О. Логіка: конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2013. 84 с.

Тема 2. Поняття як форма мислення

План

1. Поняття та операції з ними.
2. Зміст і обсяг поняття.
3. Основні логічні прийоми формування понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення.

Питання до самоконтролю

1. Дайте визначення «поняття» та операції з ними. Наведіть приклади.
2. Поясніть основний зміст і обсяг поняття.
3. Охарактеризуйте основні логічні прийоми формування понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення.

Література

1. Пилипко Є. В. Курс лекцій «Логіка» (для студентів усіх форм навчання всіх спеціальностей). Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 94 с.
2. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. / уклад. : Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатович, В. М. Швирка. Старобільськ, 2015. 112 с.
3. Толстов І. В. Філософія науки: конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2015. 38 с. Лебедєв В. О. Логіка: конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2013. 84 с.
4. Логіка. Тестові завдання для студентів денної форми навчання / Гудзенко-Александрук О.Г. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. 32 с.

Тема 3. Судження

План

1. Судження як форма мислення.
2. Прості судження та їх види.
3. Істиннісні відношення між простими судженнями.
4. Категоричні судження та відношення між ними.
5. Основні різновиди логічного зв'язку простих висловлювань у рамках складних суджень.

Питання до самоконтролю

1. Охарактеризуйте судження як форма мислення.
2. Конкретизуйте на прикладах прості судження та їх види.
3. Визначте істиннісні відношення між простими судженнями.
4. Назвіть категоричні судження та відношення між ними.
5. Поясніть основні різновиди логічного зв'язку простих висловлювань у рамках складних суджень.

Література

1. Богдановський І. В. Тестові завдання з дисципліни “Логіка” (для бакалаврів). К.: МАУП, 2006. 24 с.
2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). Київ: Центр учбової літератури, 2017. 294 с.
3. Орендарчук Г.О. Логіка: Навчальний посібник для студентів економічних та юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Видання друге, перероблене і доповнене. Тернопіль: Астон, 2008. 272 с.
4. Пилипко Є. В. Курс лекцій «Логіка» (для студентів усіх форм навчання всіх спеціальностей). Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 94 с.
5. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. / уклад. : Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатович, В. М. Швирка. Старобільськ, 2015. 112 с.
6. Толстов І. В. Філософія науки: конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2015. 38 с.

Тема 4. Закони логіки висловлювань

План

1. Мова логіки висловлювань і логіки предикатів.
2. Прості та складні висловлювання.
3. Закон тотожності.
4. Закон виключеного третього.
5. Закон несуперечності.
6. Закон достатньої підстави.

Питання до самоконтролю

1. Мова логіки висловлювань і логіки предикатів. Поясніть на прикладі роботи психолога.
2. Наведіть приклад: прості та складні висловлювання.
3. Охарактеризуйте закон тотожності.
4. Назвіть закон виключеного третього.
5. Поясніть закон несуперечності.
6. Конкретизуйте закон достатньої підстави.

Література

1. Дербак А. Некласична логіка: навчально-методичні рекомендації (для студентів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 033 «Філософія») / Анжеліка Дербак; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. Ужгород. 2023. 27 с.
2. Козаченко Н. Логіка: теорія, практика і самостійна робота : навч. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 119 с.
3. Лебедев В. О. Логіка: конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2013. 84 с.
4. Логіка. Тестові завдання для студентів денної форми навчання / Гудзенко-Александрук О.Г. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. 32 с.

Тема 5. Умовивід як форма мислення

План

1. Структура умовиводу.
2. Поняття логічного виводу та логічного слідування.
3. Дедуктивні умовиводи.
4. Простий категоричний силогізм.
5. Безпосередні умовиводи.
6. Дедукція.
7. Індуктивні умовиводи.

Питання до самоконтролю

1. Наочно зобразіть структуру умовиводу.
2. Дайте визначення поняттю логічного виводу та логічного слідування.
3. Назвіть дедуктивні умовиводи.
4. Охарактеризуйте простий категоричний силогізм.
5. Визначте безпосередні умовиводи в професійній діяльності психолога.
6. Дайте визначення поняттю - дедукція.
7. Конкретизуйте індуктивні умовиводи.

Література

1. Богдановський І. В. Тестові завдання з дисципліни “Логіка” (для бакалаврів). К.: МАУП, 2006. 24 с.
2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). Київ: Центр учбової літератури, 2017. 294 с.
3. Орендарчук Г.О. Логіка: Навчальний посібник для студентів економічних та юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Видання друге, перероблене і доповнене. Тернопіль: Астон, 2008. 272 с.
4. Пилипко Є. В. Курс лекцій «Логіка» (для студентів усіх форм навчання всіх спеціальностей). Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 94 с.
5. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. / уклад. : Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатович, В. М. Швирка. Старобільськ, 2015. 112 с.
6. Толстов І. В. Філософія науки: конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2015. 38 с.

Тема 6. Логічні основи теорії аргументації

План

1. Характерні риси аргументації.
2. Види аргументації: емпірична та теоретична, дедуктивна та недедуктивна (правдоподібна), доказова та недоказова.
3. Структура логічного доведення: теза, аргументи (підстави), демонстрація.
4. Вимоги істинності, несуперечливості, достатності аргументів та автономності їх обґрунтування щодо тези, яка доводиться.
5. Основні різновиди доведення: пряме та непряме.
6. Суперечка як спосіб пізнання істини. Причини непорозумінь при спілкуванні. Гіпотеза і версія. Особливості аргументації наукових гіпотез.

Питання до самоконтролю

1. Назвіть характерні риси аргументації.
2. Законспекуйте види аргументації: емпірична та теоретична, дедуктивна та недедуктивна (правдоподібна), доказова та недоказова.
3. Продемонструйте на прикладі структуру логічного доведення: теза, аргументи (підстави), демонстрація.
4. Охарактеризуйте вимоги істинності, несуперечливості, достатності аргументів та автономності їх обґрунтування щодо тези, яка доводиться.
5. Поясніть основні різновиди доведення: пряме та непряме.
6. Конкретизуйте суперечка як спосіб пізнання істини. Причини непорозумінь при спілкуванні. Гіпотеза і версія. Особливості аргументації наукових гіпотез.

Література

1. Дербак А. Некласична логіка: навчально-методичні рекомендації (для студентів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 033 «Філософія») / Анжеліка Дербак; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. Ужгород. 2023. 27 с.
2. Козаченко Н. Логіка: теорія, практика і самостійна робота : навч. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 119 с.
3. Лебедев В. О. Логіка: конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2013. 84 с.
4. Логіка. Тестові завдання для студентів денної форми навчання / Гудзенко-Александрук О.Г. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. 32 с.

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ЛОГІКА»

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Логіка» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№	Назва теми
1	Тема 1. Предмет логіки та її практичне значення <i>Підготувати доповідь:</i> 1. Логічне моделювання мислення психолога. 2. Перспективне уявне логічне моделювання як методологія побудови плану роботи психолога з клієнтом. 3. Формальна логіка як важливий засіб мислення психолога 4. Обґрунтування власної позиції в наукових дослідженнях: методи і підходи. 5. Роль аналізу літературних джерел у формуванні висновків наукових досліджень.
2	Тема 2. Поняття як форма мислення Розкрийте поняття як форму мислення. Охарактеризуйте основні властивості та ознаки понять. Визначте види понять за обсягом та змістом. Наведіть приклади конкретних понять з різних сфер знань (наука, право, філософія тощо). Практичне завдання: Виберіть три поняття з вашої професійної або навчальної сфери та визначте:

	Їх обсяг та зміст. Види за логічною структурою (прості, складні, збірні, абстрактні тощо). Проаналізуйте зміст цих понять з точки зору логіки та поясніть, як вони впливають на мислення та комунікацію. Аналітичне завдання: Розгляньте логічні помилки, що можуть виникнути при неправильному формулюванні понять. Наведіть приклади логічних помилок з повсякденного життя або професійної діяльності. Запропонуйте способи уникнення цих помилок.
3	Тема 3. Судження Дайте визначення поняття "судження" як форми мислення. Охарактеризуйте структуру судження (суб'єкт, предикат, зв'язка). Розгляньте види суджень за: • Змістом (атрибутивні, реляційні, екзистенційні); • Формою (стверджувальні, заперечувальні); • Кількістю (загальні, часткові, одиничні); • Модальністю (проблематичні, асерторичні, аподиктичні). Розкрийте значення суджень у логічному мисленні та аргументації. Практичне завдання: Проаналізуйте наступні судження та визначте: • Вид судження за змістом, формою та кількістю. • Логічну структуру судження (суб'єкт, предикат, зв'язка). Приклади для аналізу: "Всі студенти склали іспит з логіки." "Деякі книги є цікавими для вивчення." "Життя на Марсі можливо існує." "Не всі учасники конференції підготували доповіді." Запропонуйте приклади суджень з власного досвіду або професійної сфери та проаналізуйте їх.
4	Тема 4. Закони логіки висловлювань. Розкрийте суть основних законів логіки висловлювань. Поясніть роль цих законів у логічному мисленні та формуванні правильних суджень: • Закон тотожності • Закон несуперечності • Закон виключеного третього

- Закон достатньої підстави

Практичне завдання:

Наведіть приклади висловлювань, що демонструють кожен з логічних законів.

Проведіть логічний аналіз наступних висловлювань та визначте, якому закону вони відповідають або суперечать:

- "Якщо сьогодні йде дощ, то завтра буде сонячно."
- "Не може бути так, щоб дощ йшов і не йшов одночасно."
- "Цей предмет або чорний, або білий."
- "Якщо студент старанно вчиться, то він успішно складає іспити."

Визначте логічні помилки в наступних судженнях та поясніть, який закон порушено:

- "Цей препарат одночасно безпечний і небезпечний."
- "Якщо я вчуся, то не вчуся."
- "Висловлювання є істинним або хибним одночасно."

Поясніть, чому порушення законів логіки висловлювань призводить до логічних парадоксів.

5 Тема 5. Умовивід як форма мислення.

Дайте визначення поняття "умовивід" як форми мислення.

Розкрийте структуру умовиводу (засновки та висновки).

Охарактеризуйте основні види умовиводів:

- **Дедуктивні** (від загального до конкретного)
- **Індуктивні** (від конкретного до загального)
- **Аналогічні** (на основі подібності)

Поясніть, як умовиводи забезпечують логічний перехід від одного судження до іншого.

Практичне завдання:

Проаналізуйте наступні умовиводи та визначте їх вид:

"Якщо всі студенти успішно склали іспит, то і Петро теж склав."

"Кілька зразків води з озера містять забруднення. Отже, все озеро забруднене."

"Ця картина схожа на роботи відомого художника, отже, вона може належати його пензлю."

Розгляньте логічні помилки, що можуть виникнути при неправильному застосуванні умовиводів:

1. **Хибна дедукція** (помилковий перехід від загального до конкретного)

2.	Неправомірна індукція (узагальнення на основі недостатніх даних) 3. Помилкова аналогія (застосування неповної подібності) Наведіть приклади помилкових умовиводів та поясніть, у чому полягає помилка. Запропонуйте способи уникнення помилок у процесі умовиводу. Проаналізуйте відомі історичні приклади умовиводів (наприклад, з наукових відкриттів або філософських трактатів) та поясніть їхню логічну структуру. Творче завдання: Обрати тему в межах дисципліни "Логіка" (наприклад, аналіз умовиводів, логічні парадокси, теорія аргументації). Розробити план дослідження та визначити джерела для збору матеріалу. Здійснити збір даних, аналізуючи літературні джерела, статті та інші матеріали. Застосувати логічні методи до зібраного матеріалу для визначення обґрунтованості аргументів. Оформити результати у вигляді наукового звіту з відповідними висновками.
6	Тема 6. Логічні основи теорії аргументації Дайте визначення поняття "аргументація" у логіці. Розкрийте логічні основи теорії аргументації: • Структура аргументації (теза, аргументи, демонстрація). • Види аргументації: дедуктивна, індуктивна, аналогічна. • Основні принципи логічної аргументації (послідовність, несуперечність, обґрунтованість). Поясніть роль логіки в побудові ефективних аргументів. Практичне завдання: Проаналізуйте наступні аргументи та визначте їх вид: • "Якщо всі громадяни платять податки, то й Олександр також повинен платити податки." • "Усі вчені, яких я знаю, підтримують цю теорію. Отже, ця теорія правильна." • "Якщо ця квітка пахне так само, як та, то вони одного виду." Побудуйте власний приклад аргументації на будь-яку актуальну тему та визначте її вид.

Складіть власну аргументацію на одну з тем:

- "Соціальні мережі впливають на комунікацію серед молоді."
- "Онлайн-навчання ефективніше за традиційне."
- "Розвиток штучного інтелекту несе загрозу людству."

Обґрунтуйте свою тезу, наведіть аргументи та проаналізуйте можливі контраргументи.

ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ЛОГІКА»

І рівень

Вкажіть одну правильну відповідь:

1. Коли терміном «логіка» позначають будь-яку необхідну закономірність у взаємозв'язку об'єктивних явищ, то використовують вираз:
а) —логіка фактів‖;
б) —логіка міркування‖;
в) —логіка історичного розвитку‖;
г) —логіка мислення‖.
2. Мислення протікає трьома етапами (має три основні форми): а) поняття,
б) аналіз;
в) синтез;
г) судження;
д) умовивід.
3. Формальна‖ логіка вивчає:
а) основні форми мислення;
б) принципи (закони) мислення;
в) форми чуттєвого пізнання;
г) форми практичного пізнання.
4. Логіка – це наука про:
а) закони і форми теоретичного пізнання на рівні абстрактного мислення;
б) закони і форми чуттєвого пізнання на рівні абстрактного мислення;
в) закони і форми практичного пізнання на рівні абстрактного мислення.
5. Як окрема філософська дисципліна логіка формується:
а) у II – I ст.ст. до н.е. у Китаї, Ірані, Греції та Індії;
б) у VI – V ст.ст. до н.е. у Китаї, Ірані, Греції та Індії;
в) у VI – V ст.ст. до н.е. у Китаї, Ірані, Греції та Римській державі.
6. Першими, хто підняв логіку у Європі на рівень мистецтва, були:
а) філософська школа софістів;
б) елейська школа;
в) Арістотель та Платон.
7. Поняття формальної логіки, її структуру, базові закони, подальший вектор розвитку, який визначає долю і місце цієї науки дотепер, визначив:
а) Платон;
б) Зенон Елейський;
в) Арістотель Стагирит.

8. Головний принцип логіки стверджує, що правильність розмірковування визначається:

- а) тільки його логічною формою або структурою і не залежить від конкретного змісту суджень;
- б) способом зв'язку змістовних суджень;
- в) конкретним змістом суджень.

9. Головним предметом логіки є:

- а) формулювання законів чуттєвого пізнання на рівні абстрактного мислення;
- б) аналіз правильності розмірковування і мовлення;
- в) формулювання законів і принципів, дотримання яких є необхідною умовою істинності висновків.

10. Особливість правильного теоретичного пізнання полягає в тому, що:

- а) істинні, вірні міркування і посилки іноді ведуть до істинного висновку і вірного способу пізнання;
- б) істинні, вірні міркування і посилки завжди ведуть до істинного висновку і вірного способу пізнання;
- в) істинні, вірні міркування і посилки іноді ведуть до хибного висновку.

На традиційному етапі розвитку логіка існувала як:

- а) логіка формальна;
- б) логіка символічна;
- в) логіка математична.

11. Традиційна логіка включала і включає досі такі розділи:

- а) аналіз, синтез, умовивід, доведення, міркування, гіпотеза;
- б) поняття, судження, умовивід, доведення, спростування, гіпотеза;
- в) аналіз, синтез, гіпотеза, поняття, судження, умовивід, доведення, спростування.

12. Основоположником математичної (символічної) логіки є:

- а) І.Кант;
- б) Г.Гегель;
- в) Г. Лейбніц.

13. Вибудувати універсальну мову, за допомогою якої суперечки між людьми можна було б вирішувати шляхом обчислення, намагався:

- а) І.Кант;
- б) Г. Лейбніц;
- в) Арістотель.

14. Застосування математичних методів до аналізу форм і законів доведення розробляє:

- а) логіка традиційна

- а) логіка формальна;
- б) логіка символічна;
- в) логіка математична.

15. Логіка у своєму розвитку пройшла етапи:

- а) традиційний;
- б) чуттєвий;
- в) символічний;
- г) абстрактний.

17. В загальному вигляді відбиває властивості предметів і явищ, відбиває (називає, позначає) предмети в їх вагомих сутнісних ознаках:

- а) судження;
- б) умовивід;
- в) поняття.

18. Поняття (слова та словосполучення) утворюються шляхом таких розумових процесів:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) умовивід;
- г) порівняння;
- д) абстрагування;
- е) судження;
- ж) узагальнення.

19. Виділення в предметі певних суттєвих ознак є характеристикою такого розумового процесу:

- а) аналіз;
- б) абстрагування;
- в) узагальнення.

20. Сукупність суттєвих властивостей, які притаманні відображеному у даному понятті класу предметів – це: а) об'єм поняття;

- б) зміст поняття;
- в) абстрагування поняття.

21. Між змістом та об'ємом поняття існує взаємозв'язок:

- а) чим більшим є об'єм, тим меншим є зміст поняття і навпаки;
- б) чим більшим є об'єм, тим більшим є зміст поняття;
- в) чим меншим є об'єм, тим меншим є зміст поняття.

22. В залежності від об'єму, поняття можуть бути:

- а) пустими;
- б) реєстрованими;

- в) конкретними;
- г) одиничними;
- д) загальними.

23. Серед загальних понять виділяють:

- а) реєстровані;
- б) нереєстровані;
- в) абстрактні;
- г) позитивні;
- д) безвідносні;
- е) універсальні.

24. Поняття, які мають органічну єдність і не можуть мислитися окремо, називаються: а) безвідносні;

- б) несукупні;
- в) відносні;
- г) абстрактні.

25. Поняття, які називають групу, клас однорідних предметів як одне ціле, є:

- а) абстрактні;
- б) позитивні;
- в) відносні;
- г) сукупні.

26. Якщо у понять немає загальних ознак, то їх називають:

- а) тотожними;
- б) непорівняними;
- в) негативними;
- г) непарними.

27. Між сумісними поняттями можуть бути такі відносини:

- а) тотожність;
- б) співпідлеглисть;
- в) часткове співпадіння;
- г) протилежність;
- д) субординація.

28. Між несумісними поняттями можуть бути такі відносини:

- а) рівнозначність;
- б) співпідлеглисть;
- в) перехрещення;
- г) протилежність;
- д) суперечність.

29. Поняття, які просто заперечують ознаки одне одного, не замінюючи їх на інші, знаходяться у відносинах: а) протилежності;
б) протиріччя;
в) перехрещення.
30. Логічна операція переходу від родового поняття до видового шляхом додавання до родового поняття видоутворюючої ознаки називається:
а) узагальнення;
б) обмеження;
в) перехрещення.
31. Логічна операція, яка розкриває зміст поняття або встановлює значення терміну, називається: а) судження;
б) визначення;
в) умовивід.
32. Зміст звичайних понять пояснюють:
а) номінальні визначення;
б) позитивні поняття;
в) реальні визначення;
г) відносні поняття.
33. Існують такі види поділу:
а) дихотомічний;
б) відносний;
в) безвідносний;
г) розгорнутий;
д) класифікація.
34. Виберіть прийоми, подібні до визначення:
а) опис;
б) суперечність;
в) характеристика;
г) роз'яснення шляхом прикладу;
д) тотожність;
е) порівняння;
ж) розрізнення;
з) судження.
35. Форма мислення, у якій стверджується або заперечується існування предмета як такого, наявність або відсутність у предмета певної ознаки або відношення між предметами, – це:
а) умовивід;
б) поняття;

в) судження.

36. Судження про наявність або відсутність предмета як такого – це:

- а) судження з відношенням;
- б) екзистенційне судження;
- в) атрибутивне судження.

37. На відміну від судження, поняття не має такої характеристики:

- а) існування тісного взаємозв'язку між суб'єктом і предикатом;
- б) наявність об'єму і змісту;
- в) його істинність або хибність.

38. З поняття про предмет (суб'єкт - S) і поняття про ознаку предмета (предикат - P) складається:

- а) кон'юнктивне судження;
- б) еквівалентне судження;
- в) просте судження.

39. Квантор – це:

- а) така складова поняття, яка уточнює об'єм S і стоїть перед ним;
- б) логічний союз, який об'єднує прості судження у складному;
- в) така складова судження, яка уточнює об'єм S і стоїть перед ним.

40. Якщо об'єм одного терміну повністю входить в об'єм іншого або повністю виключається з нього, то термін S або P вважається:

- а) нерозподіленим;
- б) розподіленим;
- в) загальностверджувальним;
- г) частковостверджувальним.

41. За видом логічного союзу складні судження поділяють на :

- 42. а) часткові;
- б) кон'юнктивні;
- в) диз'юнктивні;
- г) заперечувальні;
- д) імплікативні;
- е) розподілені;
- ж) еквівалентні;
- з) негативні.

43. Модальні судження:

- а) просто заперечують або стверджують щось;
- б) дають оцінку стосунків між S і P з певної точки зору;
- в) об'єднують прості судження у складному.

44. Відношення сумісності між судженнями поділяють на:

- а) відношення еквівалентності;
- б) відношення суперечності;
- в) логічної підлеглості;
- г) часткового співпадіння;
- д) відношення порівняння.

45. Необхідний, суттєвий і повторюваний у типових ситуаціях зв'язок між думками – це:

- а) закон мислення;
- б) судження;
- в) умовивід;
- г) поняття.

46. Базові закони формальної логіки — це:

- а) закони тотожності;
- б) закони винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закони перетину.

47. Аристотелем сформульовані такі логічні закони:

- а) закони тотожності;
- б) закони винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закони перетину.

48. Якісно визначає предмети і суттєві явища, що віддзеркалюються у мисленні людини, такий логічний закон: а) закони тотожності;

- б) закони винятковості;
- в) суперечності (несуперечності);
- г) виключеного третього;
- д) достатньої підстави;
- е) закони перетину.

49. Найбільш розповсюдженими логічними помилками є:

- а) диверсифікація;
- б) амфіболія;
- в) еквівокація;
- г) еквіваленція;
- д) логомахія.

50. Ця помилка, як правило, має анекдотичний вигляд:

- а) диверсифікація;
- б) амфіболія;
- в) еквівокація;
- г) еквіваленція;
- д) логомахія.

51. Суперечка про вербальні поняття, коли учасники дискусій не можуть дійти згоди з причини недосягнення конвенції стосовно змісту того чи іншого поняття – це:

- а) диверсифікація;
- б) амфіболія;
- в) еквівокація;
- г) еквіваленція;
- д) логомахія.

52. Закон несуперечності заперечує одночасну істинність таких чотирьох пар протилежних простих суджень, які мають загальний суб'єкт і предикат:

- а) загальностверджувальні і загальнозаперечувальні;
- б) загальностверджувальні і одиничні заперечувальні;
- в) одиничні стверджувальні і одиничні заперечувальні;
- г) загальностверджувальні і частковозаперечувальні;
- д) загальнозаперечувальні і частковостверджувальні;
- е) загальнозаперечувальні і одиничні заперечувальні.

53. В науці достатніми підставами істинності певного положення вважаються:

- а) використання його у минулому;
- б) положення про перевірені факти дійсності;
- в) наукові визначення;
- г) актуальність;
- д) раніше доведені наукові положення;
- е) особистий досвід;
- ж) аксіоми.

54. Заперечувальні судження, які знаходяться у взаєминах протиріччя:

- а) сумісні за істинністю та за неістинністю, тобто можуть бути одночасно істинними та одночасно хибними;
- б) несумісні за істинністю, але сумісні за неістинністю, тобто не можуть бути ні одночасно не істинними, ні одночасно хибними;

в) несумісні ні за істинністю, ні за неістинністю, тобто не можуть бути ні одночасно істинними, ні одночасно хибними.

55. Заперечувальними стосовно одне одного є судження:

- а) одиничні стверджувальні і одиничні заперечувальні;
- б) одиничні стверджувальні і частковозаперечувальні;
- в) загальностверджувальні і частковозаперечувальні;
- г) загальнозаперечувальні і одиничні заперечувальні;
- д) загальнозаперечувальні і частковостверджувальні.

56. З базових логічних законів походять такі ознаки вірного мислення:

- а) чіткість;
- б) послідовність;
- в) об'єктивність;
- г) переконливість;
- д) доведеність.

57. Найбільш складна форма мислення, яка встановлює нові зв'язки між предметами і явищами на основі вже відомих, це: а) поняття;

- б) умовивід;
- в) судження;
- г) доведення.

58. Умовивід має таку структуру:

- а) початок;
- б) завершення;
- в) посилка;
- г) заключення.

59. Судження, яке віддзеркалює вже відомі зв'язки, називається: а) початок;

- б) завершення;
- в) посилка;
- г) заключення.

60. Судження, яке віддзеркалює нові зв'язки, називається:

- а) початок;
- б) завершення;
- в) посилка;
- г) заключення.

61. Заклучення буде істинним за наявності таких необхідних умов:

- а) якщо посилки істинні за змістом;
- б) якщо умовивід вірний за своєю будовою;
- в) якщо посилки хибні за змістом;
- г) якщо умовивід хибний за своєю будовою.

62. Висновок може бути хибним, якщо:

- а) хоча б одна з посилок хибна;
- б) побудова умовиводу є хибною;
- в) хоча б одна з посилок істинна;
- г) побудова умовиводу є істинною.

63. Формальна логіка розрізняє такі види умовиводів:

- а) сукупні;
- б) безпосередні;
- в) опосередковані;
- г) безвідносні;
- д) дедуктивні;
- е) індуктивні;
- ж) традитивні.

64. Висновок будується лише на одній посилці у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;
- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традитивних.

65. Висновок будується на кількох посилках у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;
- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традитивних.

66. Виділяють такі види опосередкованих умовиводів:

- а) сукупні;
- б) безпосередні;
- в) безвідносні;
- г) дедуктивні;
- д) індуктивні;
- е) традитивні.

67. Рух думки йде від загальної закономірності до часткового випадку у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;
- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традитивних.

68. Рух думки йде від часткових випадків до загальної закономірності у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;
- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традитивних.

69. Рух думки йде від одного часткового випадку до іншого часткового випадку у таких умовиводах:

- а) сукупних;
- б) безпосередніх;
- в) опосередкованих;
- г) безвідносних;
- д) дедуктивних;
- е) індуктивних;
- ж) традитивних.

70. Серед дедуктивних опосередкованих умовиводів виділяють: а) силігізми;

- б) амфіболії;
- в) умовні умовиводи;
- г) розподільні умовиводи;
- д) еквиокації.

71. Висновок базується на двох посилках, які є судженнями і зв'язані з загальним для них поняттям, у:

- а) силігізмах;
- б) амфіболії;
- в) умовних умовиводах;
- г) розподільних умовиводах;

- д) еквівокаціях;
- е) традуктивних умовиводах.

72. Виділіть аксіоми силогізму:

- а) все, що стверджується або заперечується про клас предметів, – в цілому стверджується або заперечується стосовно частини або окремого елементу цього класу;
- б) у силогізмі мають бути лише засновок і висновок;
- в) у силогізмі мають бути лише три терміни (суб'єкт, предикат і середній термін);
- г) якщо одна з посилок негативна, то і висновок буде негативним;
- д) якщо одна з посилок негативна, то і висновок не може бути негативним;
- е) з двох часткових посилок певного висновку зробити не можна;
- ж) якщо одна з посилок часткова і висновок буде частковим.

72. Для простеження тривалої залежності між класами предметів застосовується:

- а) аксіома;
- б) логомахія;
- в) сорит;
- г) ентимема.

73. Скорочений силогізм без однієї посилки – це:

- а) аксіома;
- б) логомахія;
- в) сорит;
- г) ентимема.

74. Умовні умовиводи поділяються на:

- а) суто умовні;
- б) умовно-категоричні умовні умовиводи.
- в) силогізми;
- г) полісилогізми.

75. Дедуктивний умовивід, в якому хоча б одна з посилок є розподільним судженням, називається:

- а) силогізм;
- б) умовний умовивід;
- в) розподільний умовивід.

76. Серед індуктивних умовиводів виділяють такі:

- а) повна індукція;
- б) часткова індукція;

- в) розділова індукція;
- г) неповна індукція.

77. Опосередковані умовиводи, де рух думки йде від одного часткового випадку до іншого часткового випадку, називаються:

- а) сукупні;
- б) безпосередні;
- в) опосередковані;
- г) безвідносні;
- д) дедуктивні;
- е) індуктивні;
- ж) традитивні.

78. Форма мислення, що обґрунтовує правильність суджень, істинність яких не є очевидною, шляхом перетворення їх на судження безпосередньо очевидні, називається:

- а) поняття;
- б) умовивід;
- в) судження;
- г) доведення.

79. Структура доведення включає такі складові:

- а) теза;
- б) засновок;
- в) аргументи;
- г) аргументація;
- д) висновок.

80. Виділяють такі види доказів:

- а) умовний;
- б) прямий;
- в) непрямий;
- г) розподільний.

81. Існують такі види спростування:

- а) доведення хибності аргументів;
- б) доведення хибної форми аргументації (того, що теза з аргументів не випливає);
- в) доведення істинності аргументів;
- г) доведення істинності антитези (протилежної вихідній, тези);
- д) доведення до абсурду (доведення того, що наслідки, які випливають з даної тези протирічать дійсності); е) доведення хибності антитези.

82. Науковим спором є:

- а) суперечка;
- б) дискусія;
- в) аргументація.

83. Основна логічна помилка, яка полягає у тому, що у якості аргументів беруться не істинні, а хибні судження, які видають або намагаються видати за істинні, називається:

- а) "передбачення аргументів";
- б) хибність основ (аргументів);
- в) "хибне коло".

84. Є такі пастки логічного характеру:

- а) софізми;
- б) «демагогія»;
- в) антиномії;
- г) «тріскотня».

85. Логічно парадоксальні ситуації, які містять у міркуванні певні дефекти, для яких у логіці не знайдено певного рішення, називаються:

- а) софізми;
- б) «демагогія»;
- в) антиномії;
- г) «тріскотня».

II рівень

Дайте визначення, вставте слово або продовжте речення:

86. Традиційний етап розвитку логіки пов'язаний з роботами _____, _____, _____.

А) поняття, об'єми яких не включають жодного реального предмета, явища, події, називаються _____;

Б) поняття, об'єм яких включає понад один предмет, називаються _____;

В) поняття, об'єм якого включає лише один предмет, явище або подію, називається _____.

87. Дайте визначення категоричному судженню.

88. Розподіл на види (групи) предметів, що входять до обсягу даного поняття, називається _____.

89. Дайте визначення складовим структури судження.

100. Вставте пропущене слово: «Закон _____ означає, що людина, обмірковуючи і характеризуючи щось, повинна виділяти у предметі міркування суттєві ознаки і уникати несуттєвих».

101. Закон несуперечності виражається формулою: _____.

102. У тому, що людина повинна вміти будувати "логічний ланцюг" – усвідомлювати наслідки власних думок, результати наслідків і так якомога далі, – полягає така ознака вірного мислення, як _____.

103. З суб'єкта - меншого за об'ємом терміну (S), предикату - більшого за об'ємом терміну (P) і середнього терміну (M), який не входить до висновку, але входить до обох посилок, забезпечуючи між ними логічний зв'язок, складається _____.

104. Кілька простих силогізмів, які певним чином пов'язані між собою, складають _____.

105. Принаймні одна з посилок є умовним (імплікативним) судженням у _____ дедуктивному судженні.

III рівень

106. Знайдіть і виправте помилку: «Простий поділ полягає в тому, що обсяг поділюваного поняття поділяється на два спорідненні поняття, одне з яких стверджує певну ознаку, а друге цю ознаку заперечує».

107. Вставте пропущені слова: « _____ — це розміщення предметів або явищ у певному порядку за якоюсь зовнішньою ознакою. _____ — розподіл предметів або явищ за групами (класами) на основі їх істотних ознак».

108. Встановіть відповідність між видами понять за обсягом та їх характеристикою:

а) одиничне; б) загальне; в) реєструюче; г) нереєструюче; д) нульове; ж) збірне;	1) обсяг цього поняття складається більш ніж з одного предмета; 2) це поняття відноситься до необмеженої кількості предметів; 3) до обсягу цього поняття входить чітко визначена та така, що підлягає обліку, кількість предметів; 4) обсяг цього поняття складається з одного предмета; 5) обсяг цього поняття складається більш ніж з десяти предметів; 6) логічний клас такого поняття не має жодного елемента; 7) ці поняття відносяться до сукупних предметів і мисляться як протилежні; 8) ці поняття відносяться до сукупних предметів і мисляться як єдине ціле.

109. Виберіть 1) правила визначення і 2) правила поділу понять:

- а) бути пропорційним;
- б) проводитися лише по одній основі;
- в) не містити кола;
- г) бути чітким та ясным;

- д) бути неперервним і не містити стрибків;
- е) не зводиться лише до заперечення;
- ж) члени цієї логічної операції повинні виключати одне одного.

110. Встановіть відповідність між назвами відношень між поняттями, їх прикладами та їх характеристиками

а) тотожності;	1) «право» і «державне право»;
б) підпорядкування; логіка»;	2) «Арістотелева» логіка і «традиційна
в) перехрещення;	3) «винний» і «невинний»;
г) супідрядності;	4) «високий» і «низький»;
д) суперечності;	5) «хабар» і «халатність»;
е) протилежності;	6) «студент» і «відмінник»;

А) однаково входять до одного і того ж роду;

Б) відображають один і той же предмет;

В) їх обсяг тільки частково входить один в одного;

Г) одне з понять має певні ознаки, а друге — ці ж ознаки заперечує, не стверджуючи якихось нових;

Д) одне поняття входить як частина в обсяг другого; Е) одне поняття заперечує друге за допомогою ствердження нових ознак, несумісних із ознаками заперечуваного поняття.

111. Судження "Деякі люди не мають вищої освіти" є:

- а) загальностверджувальним;
- б) загальнозаперечувальним;
- в) частковостверджувальним;
- г) частковозаперечувальним.

112. Розмежуйте прості судження

1) за ознакою повноти (кількістю) об'єму та 2) за якістю зв'язки:

- а) часткові;
- б) стверджувальні;
- в) загальні;
- г) заперечувальні;
- д) одиничні.

113. Співвіднесіть види категоричних суджень з їх прикладами та характеристиками:

а) ствердне;	1) «Деякі студенти — відмінники»;
б) заперечне;	2) «Усі громадяни зобов'язані дотримуватися законів»;
в) одиничне;	3) «студент Петренко не відмінник»;
г) часткове;	4) «Київ- столиця України»;
д) загальне;	5) «Київ більший за Львів»;
	6) «злочин є діяння суспільно небезпечне»;

А) з кількох суджень виводиться нове судження;

Б) щось стверджується чи заперечується про один предмет;

В) відбиває наявність у предмета якоїсь ознаки;

Г) щось стверджується чи заперечується про частину предметів класу;

Д) йдеться про відсутність у предмета якоїсь ознаки;

Е) щось стверджується або заперечується про всі предмети класу.

114. Знайдіть і виправте помилку: «Судження з відношенням — це судження, в якому щось стверджується або заперечується у безумовній формі».

115. «Старий морський вовк - це дійсно вовк. Як і будь-який вовк, він живе у лісі. Таким чином морські вовки живуть у лісі» — це приклад:

- а) диверсифікації;
- б) амфіболії;
- в) еквівокації;
- г) еквіваленції;
- д) логомахії.

116. Встановіть відповідність між видами логічних помилок та їх характеристиками: а) паралогізм;

б) софізми;

в) парадокси.

1) це логічна помилка, яка виникає внаслідок несвідомого порушення правил або законів логіки.

2) виникають там, де наші знання про дійсність виявляються неадекватними (невідповідними) цій дійсності

3) це логічні помилки в міркуваннях, які виникають внаслідок свідомого порушення правил або законів логіки.

4) основна помилка, яка полягає у тому, що у якості аргументів беруться не істинні, а хибні судження, які видають або намагаються видати за істинні.

117. Вставте пропущені слова: «Перетворення – це така операція, унаслідок якої _____ судження перетворюється у судження _____, але іншої структури».

118. Встановіть відповідність між видом умовиводу та його характеристикою:

а) безпосередні умовиводи;

б) опосередковані;

в) дедуктивні;

г) індуктивні;

д) традитивні (за аналогією).

1) рух думки йде від часткових випадків до загальної закономірності;

2) висновок будується на кількох посилках;

3) рух думки йде від одного часткового випадку до іншого часткового випадку. Вони обов'язково мають імовірнісний характер;

4) висновок будується лише на одній посилці;

5) рух думки йде від загальної закономірності до часткового випадку.

119. Зазначте вид умовиводу в такому логічному міркуванні:

1. Література в нашому суспільстві — засіб виховання народу.

2. Театр в нашому суспільстві — засіб виховання народу.

3. Музика також є в нашому суспільстві засобом виховання народу. 4. Література, театр, музика — це види мистецтва, проте існують й інші його види.

5. Будь-яке мистецтво в нашому суспільстві є засобом виховання народу.

а) індуктивний;

б) дедуктивний;

в) простий категоричний;

г) полісиллогізм;

д) гіпотеза.

120. Здійсніть умовивід за логічним квадратом:

Деякі люди - економісти (істинне);

Кожна людина має право на освіту (істинне);

Жодна людина не бажає загибелі життя на Землі (хибне); Деякі люди не є ангелами (хибне).

121. Визначте, чи правильні ці силогізми: а) Всі ліки корисні Деякі отрути корисні Отже, деякі отрути – ліки;
б) Всі риби дихають зябрами Кити не дихають зябрами
Отже, кити не належать до риб.

IV рівень

122. За змістом формальна логіка виділяє такі види понять (виберіть і напишіть для них пару):
а) конкретні;
б) негативні;
в) безвідносні;
г) сукупні;
д) реєстровані.
123. З позицій об'єму і змісту поняття «колектив» є:
а) загальне за об'ємом, конкретне, непарне, сукупне і позитивне поняття;
б) загальне об'ємом, конкретне, позитивне, непарне, несуккупне поняття;
в) загальне за об'ємом, абстрактне, позитивне, парне, несуккупне поняття.
124. Визначте, в якому значенні поняття —крадіжка‖ і —вбивство‖ знаходяться щодо поняття —злочин‖:
а) перетину (часткового збігу);
б) співпідпорядкування (координації);
в) протилежності (контрарності);
г) суперечності (контрадикторності);
д) підпорядкування (субординації).
125. Поняття —будівля‖ поділене за обсягом на —двоповерхова будівля‖ і —не двоповерхова будівля‖. Визначте, в який логічний спосіб здійснено цей поділ:
1) зіставлення;
2) протиставлення;
3) дихотомічним;
4) підбору;
5) класифікації.

126. Зазначте вид логічної помилки (якщо вона є) в такому визначенні:
—Науку, що досліджує фізичні процеси, називають фізикою»:

- 1) коло у визначенні;
- 2) помилки немає;
- 3) занадто вузьке визначення;
- 4) занадто широке визначення;
- 5) незрозуміле визначення.

127. Назвіть вид судження —Жодна акула не має ніг»:

- 1) атрибутивне загальностверджувальне;
- 2) складне кон'юнктивне;
- 3) атрибутивне загальнозаперечне;
- 4) релятивне частково стверджувальне;
- 5) екзистенційне частково заперечне.

128. Зазначте, в якому відношенні між собою за логічним квадратом перебувають такі судження: —Всі баскетболісти є спортсменами» і —Деякі баскетболісти — не спортсмени»:

- 1) контрарності (протилежності);
- 2) контрадикторності (суперечності);
- 3) підкорення;
- 4) субконтрарності (підпротилежності);
- 5) не перебувають в жодному відношенні.

129. Про що йдеться в реченні: «Цей закон має сенс і діє за умов дихотомії (у двозначній логіці). У випадку, коли дихотомія є абсурдною, закон не діє»?

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ з дисципліни «ЛОГІКА»

Питання до заліку

1. Предмет логіки та її практичне значення
2. Логіка як наука
3. Обґрунтування власної позиції в наукових дослідженнях: методи і підходи.
4. Роль аналізу літературних джерел у формуванні висновків наукових досліджень
5. Самостійність у дослідницькій діяльності: виклики та перспективи
6. Форми і закони мислення
7. Поняття як форма мислення
8. Поняття та операції з ними
9. Зміст і обсяг поняття. Види понять за обсягом і змістом
10. Логічні відношення між поняттями
11. Постановка мети і завдань дослідження: алгоритм та приклади
12. Методика збору первинного матеріалу у наукових дослідженнях
13. Дотримання процедурності в наукових дослідженнях: стандарти та етика
14. Судження як форма мислення
15. Прості судження
16. Категоричні судження та відношення між ними
17. Усна презентація наукових результатів: правила успішного виступу.
18. Письмове представлення результатів досліджень: від звіту до статті.
19. Особливості комунікації з фахівцями та нефахівцями в контексті наукових результатів.
20. Мистецтво ведення наукових дискусій та відстоювання власної позиції
21. Закони логіки висловлювань
22. Мова логіки висловлювань і логіки предикатів
23. Прості та складні висловлювання
24. Приклади складних тверджень з предикатами і кванторами
25. Основні формально-логічні закони
26. Закон тотожності
27. Закон виключеного третього
28. Закон несуперечності
29. Закон достатньої підстави.
30. Роль законів логіки у мисленні
31. Культура комунікації: адаптація до культуральних особливостей

співрозмовників.

32. Толерантність у професійній комунікації: принципи взаємодії з різними соціальними групами.
33. Розуміння та подолання бар'єрів у міжкультурному спілкуванні
34. Умовивід як форма мислення
35. Дедуктивні умовиводи
36. Простий категоричний силогізм
37. Безпосередні умовиводи
38. Дедукція
39. Методологічні основи наукового пізнання
40. Індуктивні умовиводи
41. Індуктивні методи встановлення причинних зв'язків
42. Логічні основи теорії аргументації
43. Соціальна відповідальність у професійній діяльності: практичні аспекти
44. Гуманістичні та демократичні цінності як основа професійної етики
45. Етична поведінка в професійній і громадській діяльності
46. Доведення і спростування
47. Правила і помилки аргументації
48. Суперечка як спосіб пізнання істини
49. Причини непорозумінь при спілкуванні

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування здобувачів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоюваності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань. Форми проведення проміжного контролю: тренувальні вправи, експрес-контроль на лекціях, тестове опитування, усне опитування.

Підсумковий контроль у формі заліку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рівень знань оцінюється:

- **«відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів.** Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- **«добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів.** Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- **«добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів.** Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;
- **«задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів.** Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);
- **«задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів.** Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.
- **«незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів.** Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА РІЗНИМИ ШКАЛАМИ

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81 (6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дербак А. Некласична логіка: навчально-методичні рекомендації (для студентів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 033 «Філософія») / Анжеліка Дербак; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. Ужгород. 2023. 27 с.
2. Козаченко Н. Логіка: теорія, практика і самостійна робота : навч. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 119 с.
3. Лебедев В. О. Логіка: конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2013. 84 с.
4. Логіка. Тестові завдання для студентів денної форми навчання / Гудзенко-Александрук О.Г. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. 32 с.
5. Логіка наукового дослідження. Тестові завдання для студентів денної форми навчання / Гудзенко-Александрук О.Г. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. 24 с.
6. Логіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. Д. Титов, С. Д. Цалін, О. П. Невельська-Гордєєва та ін.; За заг. ред. проф. В. Д. Титова. Х.: Право, 2005. 208 с.

Допоміжна

1. Богдановський І. В. Тестові завдання з дисципліни «Логіка» (для бакалаврів). К.: МАУП, 2006. 24 с.
2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). Київ: Центр учбової літератури, 2017. 294 с.
3. Орендарчук Г.О. Логіка: Навчальний посібник для студентів економічних та юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Видання друге, перероблене і доповнене. Тернопіль: Астон, 2008. 272 с.
4. Пилипко Є. В. Курс лекцій «Логіка» (для студентів усіх форм навчання всіх спеціальностей). Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 94 с.
5. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. / уклад. : Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатович, В. М. Швирка. Старобільськ, 2015. 112 с.
6. Толстов І. В. Філософія науки: конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2015. 38 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Електронні дані. Київ: НБУВ, 2013-2015. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
2. Електронний каталог Національної парламентської бібліотеки України [Електронний ресурс]: Режим доступу: catalogue.nplu.org.
- Український інститут інтелектуальної власності [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. Київ: УІПВ, 2017. Режим доступу: <http://www.uipv.org>